

80.

Bölüm

KORONAVİRÜS ENFEKSİYONU FİLYASYONUN ÖNEMİ VE YÖNTEMLERİ

İlknur YAVUZ¹

GİRİŞ

Pandeminin başlamasıyla birlikte salgın, pandemi, fiyasyon, sürveyans, sosyal mesafe, izolasyon, karantina, vaka, entübe hasta gibi günlük hayatımızın içerisinde kullanmadığımız pek çok kelime sıkça kullanılır duruma geldi. Bazen bu terimler birbiri yerine kullanılarak anlam karmaşasına yol açmaktadır.

2019 yılında Çin'in Whuan kentinde ilk vakaların tanımlanmasıyla birlikte COVID-19 salgını başladı. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) bu durumu 30 Ocak 2020'de "uluslararası boyutta halk sağlığı acil durumu", 11 Mart 2020'de ise "küresel pandemi" olarak ilan etti^(1,2). Türkiye'de ise dünya ile paralel bir şekilde salgına yönelik alınabilecek önlemlere yönelik çalışmalar dünyada ilk vakaların görülmesiyle birlikte başlamıştır. 11 Mart 2021'de hem ülkemizde ilk COVID-19 vakasının görülmesi hem de DSÖ'nün pandemi ilanıyla birlikte hız kazanmıştır.⁽³⁾

COVID-19 pandemisi halen tüm dünya ve ülkemiz için küresel bir halk sağlığı sorunudur ve önümüzdeki birkaç yıl içinde de bu sorunun etkisi azalarak da olsa devam edecek gibi görünmektedir. Pandemi esnasında edinilen tecrübeler göstermiştir ki gözle görülmeyen mikroorganizmaların sebep olduğu enfeksiyon hastalıkları, halk sağlığını tehdit eden ve sadece sağlığı değil sosyal, ekonomik, eğitim, turizm, tarım ve hay-

vancılık gibi hayatın tüm alanlarını etkisi altına alan büyük bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Pandemilerin bu yıkıcı etkilerinden kurtulmak için pandeminin kontrol altına alınması gerekmektedir. Bunun içinde öncelikli olarak SARS-COV-2 enfeksiyonunun bulaş zincirinin kırılması gerekmektedir.

SALGIN VE PANDEMİ NEDİR?

Salgın; belirli bir alanda, belirli bir grup insan arasında, belirli bir süre boyunca beklenenden daha fazla vaka görülmesi olarak tanımlanmaktadır. Pandemi ise bir hastalığa sebep olan enfeksiyon etkeninin veya sağlıkla ilgili bir sorunun birçok ülkede veya kıtalar arasında yayılması, hatta tüm dünya gibi çok geniş bir alanda yayılım göstererek tüm nüfusun etkilendiği salgın türüdür⁽⁴⁾. Bazen salgın ve pandemi terimleri birbirleri yerine kullanılsa da aralarında temel farklılık etkenden etkilenen toplam nüfus sayısı ve etkilenen alanın genişliğidir. Bir salgına pandemi denilebilmesi DSÖ'ne göre şu 3 durumun sağlanmış olması gerekmektedir:

- 1) İlk defa tanımlanmış veya mutasyona uğramış bir etkenle hastalığın oluşması
- 2) Etkenin insana bulaşı ve hayatı tehdit edici bir hastalığa yol açması
- 3) İnsandan insana kolay bir şekilde ve sürekli yayılmaya devam etmesi⁽⁵⁾

¹ Yrd. Doç. Dr. İlknur YAVUZ, Giresun Üniversitesi Tıp Fakültesi, Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi, Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Bölümü drillknuryavuz@gmail.com

Vaka ve temaslılar oluşturulan çağrı merkezleri tarafından semptomları yönünden telefonla aranarak sorgulanır ve sisteme kaydı yapılır. Vakalar numune verdikleri tarihten sonraki 3-5-7-9-11-13. günlerde, temaslılar ise ilk ziyaretin yapıldığı tarihten itibaren temas tarihinin 2-4-6-8-12. günlerinde aranır. Semptomlarında artış olanlar en yakın sağlık kuruluşuna yönlendirilir. Ayrıca kişilerin hem izolasyon yerlerinde olmalarını sağlamak hem de filyasyon çalışmalarını tamamlamak için saha ekipleri ziyaretlere izolasyon süresi boyunca devam eder. İzolasyon süresinin sonunda kişi HSYs sisteminde takipten çıkarılır ve HES kodu sorgulamasında riskli ifadesi kaldırılır.

Filyasyon çalışmaları süreci, insan gücü, teknolojinin iyi kullanımı ve kurumlar arası iletişimin önemini ortaya koymaktadır. Filyasyon ekiplerinin içerisinde sağlık çalışanlarının dışında çeşitli meslek gruplarından kişilerde dahil edilmiştir. Ekiplerin sürekli olarak kişisel koruyucu ekipman kullanımı ve sürecin ilerleyişi konularında hizmet içi eğitimleri yapılmıştır. Ekiplerin hızlı ve etkin hareketlerinin sağlanması, çalıştıkları bölgeye hakim olmaları için kişi ve bölge değişikliği yapılmaması sağlanmıştır. Bu da insan gücünün filyasyon çalışmalarında en önemli parametrelerden biri olduğunun önemli göstergesidir.

Filyasyon ekiplerinin bu şekilde çalışması hastanelerde oluşacak olan hasta yükünün önüne geçmiştir. Örneğin bir fabrikada çalışan kişide PCR + saptandığında yüzlerce kişi temaslı durumuna düşmekte ve bu kişiler panik olarak hastanelere başvuru yapmakta, bu esnada hasta olarak hastaneye başvuran hastalara temaslı taraması ile başvuran hasta yoğunluğu nedeniyle gerekli hizmet verilememektedir. Filyasyon çalışmaları indeks vaka ve temaslıları tespit ve takip ederek hem enfeksiyon zincirinin kırılmasına hem de hastaneye başvuran kişi sayısını azaltarak hastaneye yatırılmış olan hastaların daha kaliteli hizmet almalarına katkı sağlamaktadır.

SONUÇ

Dünya genelinde yaşanan COVID-19 pandemisi diğer pandemilerde de olduğu gibi salgın hastalıkların kontrol altına alınmasında en önemli basamağın, kaynağın hızlıca tespit edilmesi ve bulaş zincirinin kırılması için etkili bir filyasyon çalışması yapılması gerekliliğini göstermektedir. Bunun için gerekli alt yapıların hazırlanması ve tüm sektörlerin iş birliği içinde çalışmasının sağlanması gerekmektedir. Doğru bilgiye, hızlı bir şekilde ulaşmak için günümüz teknolojilerinin etkili bir şekilde kullanılarak tüm toplumun salgın analizi çalışmalarına katılım ve katkılarının sağlanması, pandeminin sağlık dışında sosyal ve ekonomik olarak yıkıcı etkilerinden uzaklaşılmasına katkı sağlayacaktır. COVID-19 aşılması dünyada ve hemen hemen eş zamanlı olarak ülkemizde de kullanılmaya başlanmış olsa da filyasyon çalışmaları sonucunda karantina ve izolasyon uygulamalarını yapmaya devam etmek SARS-COV-2'nin daha fazla bulaşmasını önlemede etkili bir yol olmaya devam etmektedir⁽³³⁾.

KAYNAKLAR

- 1: WHO (2020). *Novelcoronavirüs (2019-nCoV). Situation Report 112020.* (23/08/2021 tarihinde https://www.who.int/docs/default-source/coronavirüs/situation-reports/20200131-sitrep-11-ncov.pdf?sfvrsn=de7c0f7_4adresinden ulaşılmıştır).
- 2: WHO (2020) *Coronavirüs disease 2019 (COVID-19) Situation Report – 51* 2020. (23/08/2021 tarihinde https://www.who.int/docs/default-source/coronavirüs/situation-reports/20200311-sitrep-51-COVID-19.pdf?sfvrsn=1ba62e57_10adresinden ulaşılmıştır).
- 3: WHO (2020). *Coronavirüs disease 2019 (COVID-19) Situation Report – 52* (23/08/2021 https://www.who.int/docs/default-source/coronavirüs/situation-reports/20200312-sitrep-52-COVID-19.pdf?sfvrsn=e2bfc9c0_4 adresinden ulaşılmıştır).
- 4: TC Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (2020). *Bulaşıcı Hastalıklar İle Mücadele Rehberi 2020.* (18/08/2021 tarihinde <https://hsqm.saglik.gov.tr/dosya/mevzuat/genelge/Bulasici-Hastaliklar-ile-Mucadele-Rehberi-Genelgesi-2017-11.pdfadresinden ulaşılmıştır>).
- 5: Heath Kelly. *The classical definition of a pandemic is not elusive.* Bull World Health Organ, 2011; 89: 540–541
- 6: T.C. sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (2019). *Pandemik İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı*

2019. (18/08/2021 tarihinde https://grip.gov.tr/depo/saglik-calisanlari/ulusal_pandemi_plani.pdf adresinden ulaşılmıştır).
- 7: İşlek E, Özatkan Y, Bilir Mk, Arı Ho, ve ark. (2020). *Covid-19 Pandemi Yönetiminde Türkiye Örneği: Sağlık Politikası Uygulamaları ve Stratejileri*.TÜSPE Rapor: 2020/2.(1.baskı). Ankara:TÜSPE Yayınları.
  - 8: Pan A, Liu L, Wang C, et al. Association of Public Health Interventions With the Epidemiology of the COVID-19 Outbreak in Wuhan, China. *JAMA* 2020; 323,1915.
  - 9: Tian H, Liu Y, Li Y, et al. An investigation of transmission control measures during the first 50 days of the COVID-19 epidemic in China. *Science*,2020; 368, 638.
  - 10: Lyu W, Wehby GL. Comparison of Estimated Rates of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) in Border Counties in Iowa Without a Stay-at-Home Order and Border Counties in Illinois With a Stay-at-Home Order. *JAMA Netw Open*2020;3(5), e2011102. doi:10.1001/jamanetworkopen.2020.11102.
  - 11: Jüni P, Rothenbühler M, Bobos P, et al. Impact of climate and public health interventions on the COVID-19 pandemic: a prospective cohort study. *CMAJ*, 2020;192 (21), E566-E573. doi: 10.1503/cmaj.200920.
  - 12: Sen S, Karaca-Mandic P, Georgiou A. Association of Stay-at-Home Orders With COVID-19 Hospitalizations in 4 States. *JAMA*, 2020; 323 (24),2522-2524.doi: 10.1001/jama.2020.9176.
  - 13: Flaxman S, Mishra S, Gandy A, et al. Estimating the effects of non-pharmaceutical interventions on COVID-19 in Europe. *Nature*, 2020; 584(7820), 257-261. doi: 10.1038/s41586-020-2405-7.
  - 14: Hsiang S, Allen D, Annan-Phan S, et al. The effect of large-scale anti-contagion policies on the COVID-19 pandemic. *Nature*, 2020; 584(7820):262-267.doi: 10.1038/s41586-020-2404-8.
  - 15: Marriott D, Beresford R, Mirdad F, et al. Concomitant Marked Decline in Prevalence of Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2 (SARS-CoV-2) and Other Respiratory Viruses Among Symptomatic Patients Following Public Health Interventions in Australia: Data from St Vincent's Hospital and Associated Screening Clinics, Sydney, NSW. *Clin Infect Dis*, 2021; 72(10), e649-e651.doi: 10.1093/cid/ciaa1256.
  - 16: Fuller JA, Hakim A, Victory KR, et al. Mitigation Policies and COVID-19-Associated Mortality - 37 European Countries, January 23-June 30, 2020. *MMWR Morb Mortal Wkly Rep*, 2021; 70 (2), 58-62.doi: 10.15585/mmwr.mm7002e4.
  - 17: WHO (2020). *Considerations in adjusting public health and social measures in the context of COVID-19* 2020. (18/08.2021 tarihinde <https://www.who.int/publications-detail/considerations-in-adjusting-public-health-and-social-measures-in-the-context-of-COVID-19-interim-guidance> adresinden ulaşılmıştır).
  - 18: WHO. (2020).*Overview of public health and social measures in the context of COVID-19*2020.(18/08/2021 tarihinde <https://www.who.int/publications-detail/overview-of-public-health-and-social-measures-in-the-context-of-COVID-19> adresinden ulaşılmıştır).
  - 19: T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (2021). *COVID-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi* 2021. (18/08/2021 tarihinde <https://COVID19.saglik.gov.tr/Eklenti/40982/0/COVID19-toplumdasalgin-yonetimrehberipdf.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
  - 20: CDC. (2020). *About Quarantine and Isolation* 2020. (20/08/2020 tarihinde <https://www.cdc.gov/quarantine/quarantineisolation.html> adresinden ulaşılmıştır).
  - 21: Demirtaş T, Tekiner H. Filiation: A Historical Term the COVID-19 Outbreak Recalled in Turkey. *Erciyes Med J* 2020; 42(3), 354-358. doi: 10.14744/etd.2020.54782
  - 22: BBC. (2020). *Coronavirüs: The Hospital Built in a Matter of Days* 2020 (21/08/2021 tarihinde <https://www.bbc.com/news/in-pictures-51280586> adresinden ulaşılmıştır).
  - 23: Buitrago-Garcia D, Egli-Gany D, Counotte MJ, et al. Occurrence and transmission potential of asymptomatic and presymptomatic SARS-CoV-2 infections: a living systematic review and meta-analysis. *PLOS Med*, 2020;17(9), e1003346. doi: 10.1371/journal.pmed.1003346.
  - 24: Kretzschmar ME, Rozhnova G, Bootsma MCJ, et al. Impact of delays on effectiveness of contact tracing strategies for COVID-19: a modelling study. *Lancet Public Health*. 2020;5(8),e452-e459. doi: 10.1016/S2468-2667(20)30157-2.
  - 25: Shi Q, Hu Y, Peng B, Tang XJ, et al. Effective control of SARS-CoV-2 transmission in Wanzhou, China. *Nat Med*. 2020;27(1), 86-93.doi: 10.1038/s41591-020-01178-5.
  - 26: Ozgur O, Kalaycı O. Türkiye'de Covid-19 Pandemisi Sürecinde, Filyasyon, Süveyans Ve Temaslı Takibi Çalışmaları. *Med J SDU / SDÜ Tıp Fak Derg*, 2021; özel sayı (1), 241-244 doi: 10.17343/sdutfd.901804
  - 27: Metintas, S. (2020). COVID Pandemisinin Yönetimi. Güntülü Ak, Ülkü Yılmaz (Ed.), COVID Pandemisinin Öğrendiklerimiz, Gelecek Öngörülleri ve Yarının Planlanması, (s. 1 - 23). İstanbul: Türkiye Solunum Araştırmaları Derneği
  - 28: TC Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (2021). Temaslı Takibi, Salgın Yönetimi, Evde Hasta İzlemi ve Filyasyon 2021. (28/08/2021 tarihinde <https://COVID19.saglik.gov.tr/Eklenti/40795/0/COVID-19rehberitemaslitakibievdehastaeizlemivefilyasyonpdf.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
  - 29: Aslan MN, Ucar A. Contact Tracing in Turkey's Struggle with COVID-19: Its Scope, Components and Stages. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 2021; 2 (26), 141-142. doi: 10.21673/anadoluklin.848367.
  - 30: TC Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (2021). COVID-19 Genel Bilgiler, Epidemiyoloji ve Tanı. 29/08/2021 tarihinde <https://COVID19.saglik.gov.tr/Eklenti/39551/0/COVID-19rehberigenelbilgileripidemiyolojivetanipdf.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
  - 31: WHO (2020). WHO COVID-19 Case definition. (29/02/2021 tarihinde <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance> adresinden ulaşılmıştır).

- dance-publications?publicationtypes=df113943-c6f4-42a5-914f-0a0736769008 adresinden ulaşılmıştır).
- 32: TC Sağlık Bakanlığı (2020). COVID-19 Haftalık Durum Raporu, 19/10/2020 – 25/10/2020, Türkiye. 29/08/2021 tarihinde https://COVID19.saglik.gov.tr/Eklenti/39229/0/COVID-19-haftalik-durum-raporu---43pdf.pdf?_tag1=70F7CD89B8F7191D8FAD3ACF29EF550190C31B61 adresinden ulaşılmıştır).
- 33: WHO (2021). Contacttracing in thecontext of COVID-19. (28/08/2021 tarihinde <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirüs-2019/technical-guidance-publications?publicationtypes=df113943-c6f4-42a5-914f-0a0736769008> adresinden ulaşılmıştır.)